

**КОНЦЕПТУАЛЬНА ТА СЕМАНТИЧНА ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ
ВІДТВОРЕННЯ РОСЛИННОГО СВІТУ В УКРАЇНСЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ,
АНГЛІЙСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ
CONCEPTUAL AND SEMANTIC EQUIVALENCE OF EXPRESSING
OF THE PLANT WORLD IN UKRAINIAN, RUSSIAN, ENGLISH
PHRASEOLOGY**

С. Мойсеєнко

*Викладач кафедри англійської мови технічного спрямування № 1, здобувач
кафебри теорії та практики перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

Abstract. This conference paper is dedicated to the translation of phraseology – colorful, figurative expressions, which is an important means of expressive language. In the study phraseologisms are divided into three groups, based on a ratio between units of the source language and the target language. In turn, each phraseology group reflects not only the specific qualities of the man, his thinking and thoughts, but also typical for each linguistic community way of life (Ukrainian, Russian or English). It identifies ideology, culture, and traditions.

Кожна розвинена мова, як відомо, має у своєму складі значну кількість словосполучень, прислів'їв, приказок, афоризмів, що вживаються носіями мови завжди у звичному, усталеному оформлені. Саме вони найвиразніше передають нев'янучу красу мови народу, яку він створив протягом віків для потреб спілкування в усній та писемній формах. Оскільки мова, як кожне суспільне явище, безпосередньо розвивається разом з народом, у безперервному русі перебувають і її фразеологічні фонди. Фразеологія національної мови збагачується і вдосконалюється, вбираючи в себе безцінні скарби із приказок, афоризмів, мовних кліше – усього того, що впродовж багатьох віків плекав і зберігав у своїй пам'яті носій мови.

Фразеологія певного народу відображає культуру, історію, традиції та менталітет країни. Порівняння фразеології трьох різних мов дає можливість порівняти три різні культури. Тому спробуємо порівняти фразеологічні одиниці в українській, російській, англійській мовах в силу їх національно-культурної семантики, а доцільним прикладом для цього є фразеологізми, прислів'я, приказки, об'єднані в тематичну групу “назви рослин” та на прикладі цих фразеологічних одиниць торкнутись проблеми перекладу фразеології в цілому.

Фразеологічна система є найбільш своєрідною серед інших внутрішніх мовних систем завдяки неповторності свого плану вираження. В ідіоматичності фразеологізмів яскраво втілюється національний колорит кожної мови [7: 315]. Саме тому завдання перекладача полягає в тому, щоб зберегти цей національний колорит, або перенести цей національний колорит на свій.

Окремо виділяють у фразеології прислів'я, приказки, афоризми, крилаті вирази, основне призначення яких - оцінювання за шкалою “добре” і “погане” (яке коріння, таке й насіння; зі злої трави - лихе сіно; під лежачий камінь вода не тече; знать, как свои пять пальцев; расти, как грибы после дождя). Прислів'я та приказки - енциклопедія народної мудрості. Вони належать до найкращих здобутків народного генія. Тематичне багатство прислів'їв та приказок, що поповнювалося впродовж віків з глибини народної мудрості, вражає своєю дотепністю та влучністю.

Для більш детального аналізу перекладу фразеологізмів на позначення рослинного світу відібрано фразеологічні одиниці із лексикографічних джерел А. І. Альохіної, К.Т. Баранцева, В.М. Білоноженка, В.П. Жукова, С.С. Кузьміна

Поділивши фразеологізми на групи, в основі яких лежить співвідношення між одиницями вихідної мови і мови перекладу, можна виділити три групи, які відображають схему перекладу фразеологізмів в цілому [8: 242 - 244].

І група. Фразеологізми, що збігаються за змістом.

Фразеологізм має в мові перекладу точний відповідник, що не залежить від змісту (зміст + конотації).

Фразеологізм вихідної мови = фразеологізму мови перекладу.

Отже, фразеологізм перекладається еквівалентом. Наприклад: be panacea for till ills - панацея від усіх бід; the root of all evil - корінь зла; the apple of discord - яблуко розбрату (чвар); a squeezed lemon - як вичавлений лимон; tremble like an aspen leaf - як осиновий лист дрожить (трясється).

II група. Фразеологізми, що частково збігаються за змістом.

Фразеологізм перекладається мовою перекладу з деяким відступом від повноцінного перекладу.

Фразеологізм вихідної мови ~ фразеологізму мови перекладу.

Отже, фразеологізм перекладається аналогом. Наприклад: as fresh as cucumber ~ свіжий, як сиріжка (досл. свіжий, як огірок); as the tree, so the fruit ~ яке коріння., таке й насіння; яблуко від яблуні не далеко падає; зі злої трави лихе сіно; bear the palm ~ здобути пальму першості, вийти переможцем; to make it not for smb. ~ всипати перцю; grass shall not grow under one's feet ~ під лежачий камінь вода не тече; blush like a rose ~ зачервонітися, зашарітися, як маків цвіт; bored (one) to death - обриднути до смерті – бути гірше гіркої редьки.

III група. Фразеологізми, що не збігаються за змістом

Фразеологізм вихідної мови не має в мові перекладу ні еквівалентів, ні аналогів.

Фразеологізм вихідної мови ≠ фразеологізму мови перекладу.

Отже, фразеологізм передається нефразеологічними засобами. Наприклад: apple-sauce - компліменти, лестощі, люб'язності (досл. джерело яблук); clean potato - бездоганна людина, людина з чистою репутацією; under the rose - нишком, таємно, потайки; to go to grass - руйнувати, гинути, розорюватись; bed of roses - щасливе, безтурботне життя; much of muchness - одного поля ягода; as welcome as flowers in May - дуже бажаний; to get all mixed up - заблудитись в трьох соснах; apples³¹² don't grow on monkey-trees - любиш їздити - люби й саночки возить.

Дивлячись на схему перекладу фразеологізмів, можна тим самим зробити наступні висновки: в першій і другій групі ми ототожнюємо фразеологізм різної мови із фразеологізмом англійської чи російської мови, і разом з тим

ототожнюємо лексичні фони трьох мов, що є виявом лінгвістичної інтерференції в основі якої лежить перенесення навичок, відомостей із української культури до вторинної, російської чи англійської культури, і значить лінгвістична інтерференція є результатом інтерференцій трьох різних культур: української, російської, англійської.

Слід звернути особливу увагу на третю групу фразеологізмів. В ній лексичні поняття фразеологізмів збігаються, але лексичні фони не збігаються, бо містять міжмовні семантичні компоненти. Тобто з одного боку вони збігаються за змістом, а з другого боку, лексичні фони тих самих фразеологізмів змістовно розходяться, оскільки кожний з них містить деяку кількість національно - культурних семантичних компонентів.

Кожний з цих фразеологізмів – яскравий, образний вираз, що є важливим експресивним засобом мови. В свою чергу кожна група фразеологізмів віддзеркалює не лише конкретні якості людини, її мислення та думки, але й типовий для кожної мовної спільності чи то український, російський, чи англійський спосіб життя, своєрідність ідеології, культури, традицій.

Література:

1. В.М. Білоноженко. Фразеологічний словник української мови. Київ. Наукова думка. 1993р. - 528с.
2. К.Т. Баранцев. Англо-український фразеологічний словник: Близько 30000 фразеологічних виразів. Видавництво “Радянська школа”. Київ 1969р. - 1052с.
3. А.И. Алехина. Краткий рус.-англ. и англ.-рус. фразеологический словарь. Минск. Издательство БГУ им. Ленина 1980г. -325с.
4. Д.И. Квеселевич. Русско-английский фразеологический словарь: Около 7000 фразеологических единиц. Москва. Издательство “Русский язык” 1998г. - 520с.
5. В.П. Жуков и др. Словарь фразеологических синонимов русского языка: Около 730 синоним, рядов. Москва. “Русский язык” 1987г. - 448с.

6. С.С. Кузьмин. Русско-английский фразеологический словарь переводчика. - М.: Флинта: Наука, 2001 - 776с.
7. С.В.Семчинський. “Загальне мовознавство”. Видання друге, перероблене і доповнене. К.: “ОКО”, 1996. - 457с.
8. М.П.Кочерган. “Вступ до мовознавства”. Підручник. К.: Видавничий центр “Академія“ , 2000. - 368с.